

**Presentació de l'Atles Lingüístic del Domini Català a l'Institut d'Estudis Catalans (21 de març de 2002).** —El dijous dia 21 de març de 2002 tingué lloc, a la sala Prat de la Riba de l'Institut d'Estudis Catalans, la memorable presentació del tan esperat primer volum de l'*Atles Lingüístic del Domini Català*, de Joan Veny i Lúdia Pons, publicat amb el suport de la Fundació Gas Natural i la Universitat de Barcelona, que ha de constar de 9 volums.

Fa just cinquanta anys que els professors Antoni M. Badia i Margarit i Germà Colón en van fer conèixer el projecte. Poc després, s'hi va afegir Joan Veny, que n'havia d'esdevenir el director únic, amb el qual ha col·laborat Lúdia Pons a partir de 1964.

La presentació va anar a càrrec del professor Hans Goebel, de la Universitat de Salzburg, que va fer gran elogi de la tasca duta a terme sobre l'ingent treball de camp realitzat a 190 localitats del domini català des de 1957 fins a 1978. Badia i Veny van preparar un qüestionari amb 2.096 preguntes, que eren respostes per l'enquestat en tres o quatre dies. A continuació Goebel va fer un elogi no menys entusiasta de la tasca de cartografia i d'informatització dels materials. L'edició de l'obra, de gran format i molt acurada, presenta molts mapes d'una gran nitidesa, qualitat i bellesa formal. Nou mapes introductoris ofereixen dades sobre la presentació de l'atles i 179 més són mapes del territori català amb la transcripció fonètica de mots referits, en aquest primer volum, a temes sobre el cos humà i les malalties. D'altra banda, gràcies a la informàtica, s'ha pogut per fi accelerar un treball que, en cas contrari, hauria durat molt més.

Joan Veny va fer una mica d'història de l'atles, plena de vicissituds de tota mena. Des del projecte inicial ideat per Badia i Colón el 1952 fins a la realització dels primers treballs de camp, el 1964, varen transcórrer dotze bons anys. Però l'optimisme no va faltar mai. Veny recordava que, després de la primera enquesta, feta per ell mateix i per Badia a la localitat de Sant Pere de Ribes, Badia li va dir: «Ànim, Joan, només ens en queden 189!». S'han passat moments durs, sense rebre cap mena de subvenció, però les enquestes van anar tirant endavant gràcies a un grapat de col·laboradors desinteressats i engrescats en la bella tasca d'anar per les nostres terres cercant informadors adequats i idonis, que poguessin respondre a moltes qüestions relacionades amb les feines del camp, eines, animals, vegetals, oficis..., és a dir, elements de la vida patrimonial de la zona enquestada. En general, els informants, homes del camp, intel·ligents i desperts, però no cultes, ja grans i experimentats, gaudien parlant i recordant les tasques bàsiques que havien omplert la seva vida.

Els primers anys el treball de camp va ser lent, amb força incomoditats materials, que ara poden semblar impensables: calia agafar el tren, carregar un magnetòfon antic que pesava catorze quilos i un feix de cintes grans lligades amb un cordill, que calia arrossegar fins al taxi que per fi menava a la localitat desitjada. En alguns pobles no hi havia fonda, i l'alcalde o el mestre o el capellà adreçava els enquestadors a alguna bona família que els volgués acollir per uns pocs dies.

Una altra tasca de vegades àrdua era la d'encerar l'informant. Havia de ser una persona ja gran, amb intel·ligència natural però no culta, que no fos desdentegada per la primordial importància que té la fonètica en un treball d'aquesta mena, etc.

Veny, com tots els qui hem participat en aquest meravellós i ric treball de camp, per tant, va posar en relleu el vessant humà de les enquestes, pleníssimes de mil anècdotes i de molta emoció. Més endavant el treball de camp va esdevenir més fàcil, amb cotxe, les fondes més agençades... i es va accelerar el procés.

Un cop finalitzades les enquestes, va venir la gran tasca de transcripció, facilitada en els últims anys per la informàtica. Cal pensar que, a més de la transcripció fonètica de les respostes al qüestionari de més de dues mil preguntes, hi havia, per a cada localitat, un text lliure, on l'informant s'esplaiava a la seva manera sobre un tema que l'atragués, i que també calia transcriure!

La informatització de tot el material ha facilitat per fi les coses, i Veny té l'esperança que surti un nou volum de l'atles cada any, de manera que d'aquí vuit o nou anys podria estar definitivament enllestida una gran obra sobre els dialectes del català ideada fa més de mig segle!

Lídia Pons ressaltà sobretot el vessant humà del preciós treball de camp. Recordà vivament i emocionada les enquestes realitzades amb el company de torn, ja que, en general, eren dos els enquestadors a repartir-se la feina. Mentre l'un preguntava, pel mètode indirecte, l'altre estava pendent del magnetòfon o feia directament la transcripció fonètica. Les anècdotes amb els informadors es podrien explicar a mils, atès que el contacte humà va ser un dels vessants més importants de la feina i, per tant, sortien molts comentaris i vivències, relacionades directament amb les preguntes plantejades. Els pagesos, en general, se sentien satisfets i molt contents de poder parlar del que havia estat la seva vida al camp, en contacte amb la natura, les plantes i els animals. Per a ells, persones ja grans, suposava recordar moltes coses passades, farcides d'experiències i anècdotes.

Per tant, Lídia Pons va posar molt l'èmfasi en l'enriquiment personal que li havia aportat aquesta gran experiència, carregada d'humanitat, de sentiments i d'emocions.

Després, naturalment, va venir la feina més feixuga de transcripció del material i la seva informatització, tasca duta a terme en un despatx, lluny del contacte humà, contacte, però, que no s'oblida, perquè solca profundament en qualsevol que hagi tingut la sort de poder dur a terme aquesta enriquidora experiència humana i professional. [M. B. i C.]